

სიღარიბე, როგორც სოციალური პრობლემა და მისი შეფასების სირთულეები

მიქიაშვილი ნინო

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

სოციალური სახის პრობლემები მსოფლიო დონის გამოწვევების რანგში რჩება. განსაკუთრებით მწვავეა ეკონომიკურ უთანასწორობასთან მჭიდროდ დაკავშირებული სიღარიბის საკითხი, რომელიც მსოფლიოს მასშტაბით გადაუჭრელია. სოციალური პრობლემების უმრავლესობის მიზეზი და საწყისი სიღარიბესა და სიღატაკეშია. სწორედ ამიტომ, მსგავს ჯგუფებზე ზემოქმედება და მათი რიცხოვნობის შემცირება თანმდევად გაამართლებს სოციალური პრობლემების მოგვარებას. ღარიბი ადამიანი ან ოჯახი მოკლებულია საბაზო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას. სიღარიბე სხვადასხვა კრიტერიუმით ფასდება და მნიშვნელოვანია შეფასების სისტემა ადეკვატურად ასახავდეს რეალურ მდგომარეობას. საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემოთავაზებულია გარკვეული რეკომენდაციები, თუმცა, ამასთან, აუცილებელია კონკრეტული ქვეყნისა თუ რეგიონის თავისებურებების გათვალისწინება. სიღარიბის შეფასების დროს შერჩევითი ერთობლიობის მიხედვით ჩატარებული კვლევის მონაცემების ექსტრაპოლაცია გენერალურ ერთობლიობაზე ხდება შესაბამისი სტატისტიკური მეთოდების საშუალებით. როგორც წესი, გაითვალისწინება დემოგრაფიული და სოციალური სტატისტიკის მონაცემები. არსებული დიფერენციაციის შედარებით შეჯერებული შემფასებელია ე.წ. კორექტირებული (ეკვივალენტური) მასშტაბის მეთოდი, ხოლო სიღარიბის გავრცობის ხარისხი დგინდება დაბალი შემოსავლების (გასავლების) დეფიციტის, სიღარიბის სიმწვავის და სიღრმის ინდექსების საშუალებით, რეგრესიული მოდელებით კი ხორციელდება სიღარიბის შეფასება და პროგნოზირება. სიღარიბის შეფასების მეთოდების მრავალფეროვნება გამოწვეულია იმ პრობლემებით, რომელიც თავს იჩენს კონკრეტულ დროსა და სივრცეში. ისინი მხოლოდ კომპლექსური და მიზანმიმართული მუშაობის შედეგად დაიძლევა, რაშიც მნიშვნელოვან როლს მეცნიერულად დასაბუთებული შეფასების სისტემაც ასრულებს.

საკვანძო სიტყვები: სიღარიბე, სიღარიბის კლასიფიკაცია, სიღარიბის შეფასება, სიღარიბის ინდექსები

სოციალური სახის პრობლემების მოგვარება ყოველთვის იყო და დარჩება საზოგადოებისთვის საჭირობო საკითხთა რიგში. სოციალური პოლიტიკის პროგრამები შეძლებისდაგვარად ცდილობენ სოციალური სამართლიანობის, თანასწორობის და სოლიდარობის პრინციპებზე დამყარებული სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის შექმნის უზრუნველყოფას. სიღრმისეულად შეფასებული მტკიცებულებებზე დაფუძნებული სოციალური პროგრამების უმრავლესობა საერთაშორისო მასშტაბით, სამუხაროდ, ვერ უზრუნველყოფს სამიზნე ჯგუფების ცხოვრების დონის მოსალოდნელ გაუმჯობესებას. ცხადია, არსებობს გამონაკლისებიც, სადაც ამკარადაა გამოკვეთილი დადებითი ტენდენციები. ამიტომ, მნიშვნელოვანია სხვა ქვეყნების გამოცდილების გაზიარება (მაგალითად, Abramo et al, 2019; Social Programes, 2022), რათა სიღარიბის დაძლევის ღონისძიებებმა სასურველი შედეგი მოიტანოს. თითოეული სოციალური პროგრამის (ადრეული საბავშვო ასაკის პირთა მზრუნველობა, განათლება K-12, უმაღლესი განათლება, დასაქმება და კეთილდღეობა, საცხოვრისი/უსახლკარობა, ქრონიკული და გადამდები დაავადებების პროფილაქტიკა, ნარკოდამოკიდებულების პროფილაქტიკა და მკურნალობა, დანაშაულის/ძალადობის პრევენცია.

თვითმკვლელობების თავიდან აცილება და სხვ.) (<https://evidencebasedprograms.org/>) წარმატება გარკვეულწილად უკავშირდება სიღარიბისა და სიღატაკის დაძლევას.

სიღარიბედ შეიძლება ჩაითვალოს უუნარობის და უსახსრობის გამო ცხოვრების იმ წესიდან ჩამოშორება, რომელსაც სასურველად მიიჩნევს კონკრეტული საზოგადოება დროის გარკვეულ პერიოდში. აქვე აღსანიშნავია, რომ სიღარიბის ცნების ცალსახა განმარტება არ არსებობს, რადგან ის უპირატესად შედარებითი ხასიათისაა. ღარიბი ადამიანი ან ოჯახი მოკლებულია საბაზო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას (Mankiw, 2016). სიღარიბის მაჩვენებლის საშუალებით დგინდება მოსახლეობის პროპორცია, რომელთა მოხმარების (შემოსავლის) დონე არის სიღარიბის გარკვეულ ზღვარს ქვემოთ. სიღარიბის ზღვარი შემოსავლის (დანახარჯის) დონეა, რომლის ქვემოთ შეუძლებელია ძირითადი საჭიროებების დაკმაყოფილება.

განასხვავებენ აბსოლუტურ, ზომიერ, შეფარდებით, რეგისტრირებულ, სიტუაციურ, მემკვიდრეობით, ურბანულ და არაურბანულ, სოციალურ და ა.შ. (კაკულია და სხვ., 2017). აბსოლუტური სიღარიბის დროს ძირითადი მოთხოვნილებები (მათ შორის, საკვებზე, საცხოვრისზე, ელემენტარულ საგანმანათლებლო და ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებაზე) მოთხოვნად ვერ ფორმირდება, ზომიერი სიღარიბის დროს, ინდივიდის ან საოჯახო მეურნეობის შემოსავალი და მოხმარება ბევრად აღემატება სასურსათო კალათის ღირებულებას, მაგრამ ვერ აღწევს კეთილდღეობის უმდაბლეს დონეს. ფარდობითი სიღარიბის შემთხვევაში ადამიანი (ოჯახი) ვერ სარგებლობს მთავრობის მიერ განსაზღვრული ცხოვრების მინიმალური სტანდარტით. ცხადია, ეს უკანასკნელი განსხვავდება ქვეყნებისადა მიხედვით. საქართველოს პირობებში დაიანგარიშება მედიანური მოხმარების 60%-ს და 40%-ს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობის წილი (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2022). იგი იმდენად მაგნე არ არის, როგორც აბსოლუტური სიღარიბე, თუმცა ემოციური და ფსიქოლოგიური კვალის დატოვება, შეუძლია. რაც შეეხება რეგისტრირებულ სიღარიბეს, მისი სიზუსტე დამოკიდებულია იმაზე, რამდენად არის მონესრიგებული ქვეყანაში აღრიცხვიანობა და ამასთან, ღარიბ ადამიანს აქვს თუ არა მსგავს ბაზაში დარეგისტრირებული სტიმული. საქართველოში, ამ კატეგორიაში შედის საარსებო შემწეობის მიმღები მოსახლეობა.

სიტუაციური სიღარიბე ეკონომიკურ არასტაბილურობას და არსებული მდგომარეობის გაუარესებას უკავშირებს გარკვეულ გაუთვალისწინებელ გარემოებებს (სამსახურის დაკარგვა, განქორწინება, ჯანმრთელობის მკვეთრი გაუარესება და ა.შ.). მემკვიდრეობითაა სიღარიბე, თუ ოჯახის ორ თაობაზე მეტი ცხოვრობს სიღარიბეში. იგი ხშირად ცხოვრების წესში მკვიდრდება და მანკიერ წრეს ქმნის, რომლისგანაც თავის დაღწევა საკმარისზე მეტ ძალისხმევას მოითხოვს. ურბანული სიღარიბე მეტწილად გამოიხატება სტრუქტურული სახის პრობლემებში (როგორიცაა, საცხოვრებელი და უსაფრთხოება, ჭარბმოსახლეობა, ეკოლოგიური დაბინძურება და სხვ.). არაურბანული სიღარიბე თანამედროვე ეტაპზე დაკავშირებულია ტექნოლოგიებისადმი, საბავშვო და სასკოლო დაწესებულების მომსახურების მიუწვდომლობასთან და ა.შ. სოციალური სიღარიბე ფაქტობრივად აერთიანებს აბსოლუტურ, შედარებით და მემკვიდრეობით სიღარიბეს, რადგან გავლენას ახდენს სოციალური ჯგუფებისადმი კუთვნილების მხრივ საკუთარი თავისა და სხვების აღქმაზე, იწვევს კარ და ემოციურ ჩაკეტილობას და სხვ. სოციალურ სიღარიბე მოიცავს საგანმანათლებლო (განათლების ხელმისაწვდომობა და პროფესიული მომზადების არარსებობა) და ფიზიკურ-ემოციურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ (არასათანადო კვება და დაავადებები იწვევს ფიზიკურ და ფსიქიკურ პრობლემებს, უკიდურეს შემთხვევაში ლეტალური გამოსავალიც შეიძლება დადგეს) სიღარიბეს (Dean & Prydz, 2017).

სიღარიბის შედარებით ახალ მაჩვენებლად მიიჩნევა სოციალური გარიყულობის, ანუ დეპრივაციის ხარისხი (Smith et al, 2020). იგი სიღარიბის გაზომვის ევროპული სტანდარტია და მოითხოვს არამარტო მატერიალური, არამედ სოციალური ინდიკატორის გათვალისწინებას, რათა განისაზღვროს ხარისხობრივი „ზღვარი“, რომლის ქვემოთ ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავლის შემცირება

მკვეთრად აჩქარებს ცხოვრების დონის კლებას. მსგავსი ანალიზის შრომატევადობის მიუხედავად, მისი შედეგები ბევრად ინფორმატიულია ტრადიციულ მიდგომასთან შედარებით. აღსანიშნავია, რომ გარკვეული სახის დეპრეცია, როგორცაა საყვარელი საკვების, ჟურნალის და სხვ. უსახსრობის გამო უარის თქმა, დასვენების დროის ხარისხის დაქვეითება, ახალი საყოფაცხოვრებო ტექნიკის შეძენაზე უარი და ა.შ. თანდათან ასოცირდება სიღარიბესთან.

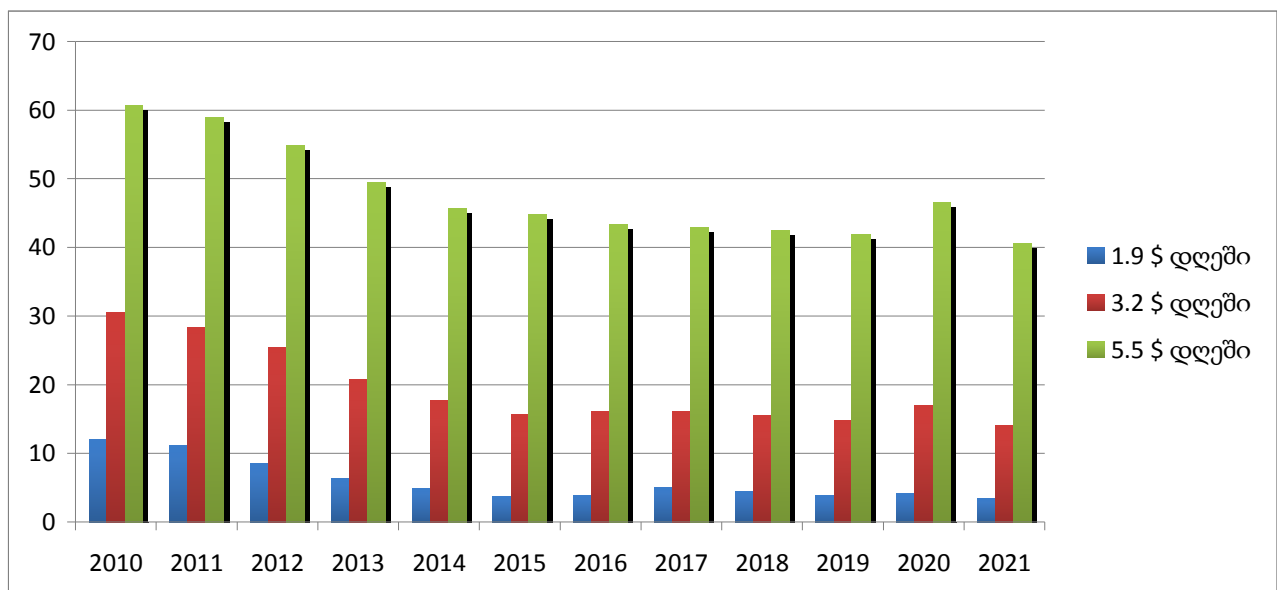
პრაქტიკული და თეორიული მიზნებისთვის შესაძლებელია დაბალი შემოსავლების საფუძველზე სიღარიბის დადგენის მეთოდების გაერთიანება და მოხმარების უკმარისობის შეფასება, რის მიხედვითაც გამოიკვეთება და შეისწავლება ქრონიკულ სიღარიბეში მყოფი ის საოჯახო შინამეურნეობები, რომელთა შემთხვევაშიც ფინანსური ხელმოკლეობა გარდაიქმნება სოციალურ გარიყულობაში, საყოველთაოდ მიღებული ცხოვრების წესიდან გადახვევაში. რაც შეეხება სულიერი სიღარიბეს, იგი ფსიქო-ფიზიოლოგიური ხასიათისაა და ადამიანს აკარგვინებს თვითრწმენას და თვითგანვითარების სტიმულს.

სიღარიბის განმარტებიდან ჩანს, იგი უპირატესად ფინანსურ შესაძლებლობებთან ასოცირდება, მაგრამ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ფსიქოლოგიური, მენტალური, ეთიკური, ზნეობრივ-მორალური, რელიგიურ-კულტურული და სხვა ფაქტორები.

ყოველ ქვეყანას სიღარიბის საკუთარი დეფინიცია აქვს, თუმცა მსოფლიო ბანკი პერიოდულად აქვეყნებს დეტალურ ინფორმაციას მსოფლიოში არსებული სიღარიბის და სიღატაკის შესახებ. ნიშნულად აღებულია ყოველდღიური მოხმარება, რომელიც უტოლდება ან 1,9, ან 3,2, ან 5.5 აშშ დოლარს. ბოლო წლების მონაცემების მიხედვით, 2010 წლიდან 2016 წლამდე სამივე კრიტერიუმით შეიმჩნევა კლების შედარებით მკვეთრი ტენდენცია, 2016 წელს ზრდა მოხდა 1,9\$-ისა და 3,2\$-ის მიმართ, ხოლო 5,5\$-ის მიმართ კვლავ შენარჩუნდა კლების ტენდენცია. 2020 წელს, როცა პანდემიით გამოწვეული უარყოფითი შედეგები შოკურ ეფექტს ახდენდა ეკონომიკასა და მოსახლეობაზე, გამოვლინდა აბსოლუტური სიღარიბის ყველა მაჩვენებლის ზრდა, თუმცა ცვლილების განსაკუთრებით შესამჩნევი ეფექტი 5,5\$-ის ნილობრივ მაჩვენებელშია ასახული. 2021 წელს აბსოლუტური სიღარიბის შემცირება სახეზეა, რაც სასურველია მიმდინარე და მომდევნო წლებშიც შენარჩუნდეს.

დიაგრამა 1.

საერთაშორისო კრიტერიუმებით აბსოლუტური სიღარიბის
ზღვარს ქვემოთ მყოფი საქართველოს მოსახლეობის წილი (%)

წყარო: მსოფლიო ბანკის მონაცემთა ბაზა

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ცხოვრების დონის პოზიტიური დინამიკა მყისიერად ვერ გამოიწვევს სიღარიბის მნიშვნელოვან შემცირებას. საქართველოს შემთხვევაში სიღარიბის მაჩვენებლების შედარება დროსა და სივრცეში რთულია, რადგან საარსებო მინიმუმის ზღვარი მუდმივად იცვლება.

ღარიბი საოჯახო მეურნეობების სოციალურ-ეკონომიკური მახასიათებლები უნდა ითვალისწინებდეს ისეთ ინდიკატორებს, როგორიცაა: დასახლების ტიპი (ქალაქი, სოფელი), მეურნეობის ტიპი (მარტოხელა, უშვილო, ბავშვებთან ერთად), ბავშვებისა და მოზრდილების, დასაქმებულთა და უმუშევართა რაოდენობა, ოჯახის უფროსის სოციალური მდგომარეობა და განათლება, დაკავებული საცხოვრებლის ტიპი და ფართობის ზომა, ქონებრივი მდგომარეობა, გრძელვადიანი მოხმარების საქონლისადმი ხელმისაწვდომობა, შემოსავლის სტრუქტურა (შემოსავლის წყაროს მიხედვით) და ხარჯები (საკვები, არასასურსათო პროდუქტების შეძენა, მომსახურების გადახდა), საკვები პროდუქტების მოხმარება, მათ შორის კერძო ნაკვეთებში წარმოებული პროდუქტების, საკვების კალორიულობა, ჯანმრთელობის მდგომარეობის სუბიექტური შეფასება და ა.შ.

სიღარიბის განსაზღვრა-შეფასებისთვის მნიშვნელოვანია დროის ფაქტორი. განარჩევენ სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფობის მიხედვით დროებით (3 თვემდე), ნახევრად მუდმივ (4-9 თვე) და მუდმივ (10-12 თვე) სიღარიბეს. „სიღარიბის პორტრეტით“ კი დგინდება სოციალური დახმარების მიზნობრიობა და ზომა.

სიღარიბის მასშტაბის და სიღრმის გასაზომად, საჭიროა სიღარიბის ზღვრის ზუსტი განსაზღვრა, გასაანალიზებელია მონაცემები მოსახლეობის შემოსავლების (ხარჯების) განაწილების შესახებ. მოსახლეობის სიღარიბის შეფასების და ანალიზის საინფორმაციო ბაზას წარმოადგენს საოჯახო მეურნეობების კვლევების მასალები. ქვეყნის მოსახლეობის სიღარიბის შეფასების სანდოობის გასაზრდელად შემუშავებულია სპეციალური მეთოდები, რათა მინიმუმამდე დავიდეს შერჩევითი ერთობლიობის კვლევის შედეგებიდან მიღებული მაჩვენებლების შეფასებების გადახრები (გელაშვილი, 2019). ერთ-ერთი დასაბუთებულ მეთოდად ითვლება კვლევის მონაცემების ექსტრაპოლაცია გენერალურ ერთობლიობაზე სტატისტიკური შეწონის მეთოდის საშუალებით, ასევე, სიმულაციური მოდელირების მეთოდი. სტატისტიკური შეწონა შეიძლება მოხდეს ადგილმდებარეობის, საოჯახო მეურნეობის, სქესის, ასაკის და ა.შ. მიხედვით. იმავდროულად გაითვალისწინება დემოგრაფიული სტატისტიკის (სქესობრივი და ასაკობრივი სტრუქტურა, წონის დაკალიბრების მეთოდი) და სოციალური სტატისტიკის (ინსტიტუციური მოსახლეობის რაოდენობა, ადგილმდებარეობა) მონაცემები. ამ შემთხვევაში სიმულაციური მეთოდის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ შერჩევითი ერთობლიობის ემპირიული განაწილება გარდაიქმნას გენერალური ერთობლიობას შესაბამის განაწილებად.

ზოგიერთ ქვეყანაში სიღარიბე ფასდება როგორც საოჯახო მეურნეობების, ასევე ცალკეული პირების მიხედვით. საოჯახო მეურნეობები უნდა განირჩეოდეს ერთმანეთისგან ზომით და შემადგენლობით, რადგან მათი მთლიანი მოხმარების ანალიზის გარეშე შეუძლებელია ადეკვატური დასკვნის გამოტანა. დიფერენციაციის შედარებით შეჯერებული შეფასებისთვის გამოიყენება ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) მიერ შემოთავაზებული კორექტირებული (ეკვივალენტური) მასშტაბი (სკალა) (OECD (2011), სადაც: ოჯახის მოზრდილ პირველ წევრს (ოჯახის უფროსს) ენიჭება კოეფიციენტი 1.0, მეორე და შემდგომ უფროს წევრს – 0.5, 14 წლამდე ბავშვებს – 0.3. მსგავსი მიდგომა შეფასების მეტ სიზუსტეს უზრუნველყოფს, მაგრამ უნივერსალური შემაჯერებელი მეთოდი მაინც არ არის, რადგან ეკონომიკის განვითარების დონე და ოჯახის მოწყობის ტრადიცია უდავოდ გასათვალისწინებელია.

დადგენილი სიღარიბის დონის ქვემოთ მყოფი ადამიანების რაოდენობის, ისევე როგორც მოსახლეობაში მათი წილის დადგენა, ვერ განსაზღვრავს, თუ რამდენად ღარიბია ესა თუ ის პიროვნება (ცარციძე, 2022). სიღარიბის გავრცობის ხარისხის შესაფასებლად უპირატესად გამოიყენება

დაბალი შემოსავლების (გასავლების) დეფიციტის (განისაზღვრება როგორც ფულადი სახსრების ჯამი, რომელიც აუცილებელია ნაკლებზრუნვეყოფილი მოსახლეობის საარსებო მინიმუმამდე (სიღარიბის ზღვრამდე) მისაყვანად), სიღარიბის სიმწვავის და სიღრმის ინდექსები.

ფოსტერ-გრიერ-ტორბეკის სიღარიბის სიღრმის ინდექსით (Foster et al, 2010) გაიანგარიშება შემოსავლების (გასავლების) გადახრა საარსებო მინიმუმიდან. იგი გამოისახება მოსახლეობის მთლიანი რიცხოვნობის შემოსავლის დეფიციტით. სიღარიბის სიმწვავის ინდექსი გაიანგარიშება როგორც:

$$In_{sp} = \frac{1}{N} * \sum_{j=1}^n \left(\frac{L_{mnj} - I_j}{L_{minj}} \right)^p * 100$$

სადაც: N აღნიშნავს საოჯახო მეურნეობების რაოდენობას; n – საარსებო მინიმუმზე მცირეშემოსავლიანი გამოკითხული საოჯახო მეურნეობების რაოდენობა; L_{minj} – საარსებო მინიმუმი j-ური საოჯახო მეურნეობისთვის; I_j – მცირეშემოსავლიანი (საარსებო მინიმუმამდე) j-ური საოჯახო მეურნეობის ფაქტობრივი შემოსავალი; $p=1$, თუ გამოსათვლელია სიღარიბის სიღრმე, $p=2$, თუ გამოსათვლელია სიღარიბის სიმწვავე.

აღნიშნული ინდექსი, ასევე, შეიძლება გამოითვალოს ცალკეული ინდივიდისთვის.

სიღარიბის პრობლემის, ისევე როგორც უმრავლესი ეკონომიკური ხასიათის პრობლემის შესწავლის დროს, ცხადია, გასათვალისწინებელია განუზღვრელობა, რომელიც სტატისტიკური მონაცემის ცდომილების, სხვადასხვა გაუთვალისწინებელი ფაქტორების და ა.შ. მიზეზით გავლენას ახდებს სიღარიბის რაოდენობრივ მაჩვენებლებზე. სიღარიბის დონის შესაფასებლად გამოიყენება რეგრესიული ანალიზის შესაძლებლობები (ანანიაშვილი, 2012). ეგზოგენურ ფაქტორებად მიიჩნევა: მოსახლეობის შემოსავლები, საარსებო მინიმუმი, საოჯახო მეურნეობის ზომა, უმუშევრობის დონე, ინფლაციის დონე და მსგავსი მაჩვენებლები. მსგავსი დამოკიდებულების შესასწავლად კლასიკურ წრფივ რეგრესიულ მოდელთან ერთად მიზანშეწონილია არამკაფიო (Fuzzy) რეგრესიული მოდელი. იგი საშუალებას იძლევა სამომავლოდ ეკონომიკურ პარამეტრებთან მიმართებაში განისაზღვროს უფრო ზუსტი პროგნოზი არსებული სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე. არამკაფიო წრფივი რეგრესია ჰ.ტანაკამ დაამუშავა ს.უეჯიმიტან, კ.ასაიმიტან და ი.ვატადამთან ერთად ([Tanaka et. 1982] და [Tanaka & Watada, 1988]). ამ რეგრესიით აღინერება ცვლადებს შორის ნაკლებად ზუსტი და ბუნდოვანი კავშირები არამკაფიო პარამეტრებით. ყალიბდება წრფივი პროგრამირების ამოცანა ცხადად განსაზღვრული დამოკიდებული ცვლადისთვის და არაცხადი (არამკაფიო) დამოუკიდებელი ცვლადისთვის. მიზნის ფუნქცია გულისხმობს თანაფარდობის, მთლიანი გაფანტულობა/არამკაფიო რეგრესიის, მინიმუმის განსაზღვრას. მოდელს შემდეგი სახისაა:

$$\tilde{y}_i = \tilde{A}_0 + \tilde{A}_1 x_{i1} + \tilde{A}_2 x_{i2} + \dots + \tilde{A}_k x_{ik} \quad i = 1, \dots, n$$

სადაც: $\tilde{y}_i = (y_i, e_i)$ არის მოცემული სიმეტრიული სამკუთხა არაცხადი გამოსავალი i ცენტრით y და მარჯვენა/მარცხნივ $e_i (e_i \geq 0)$ გაფანტულობით, $x_i = (x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{ik})^T$ – მოცემული შემავალი i-ური ვექტორი, $i = 1, \dots, n$, $\tilde{A}_i$ – სიმეტრიული სამკუთხა არაცხადი კოეფიციენტი ცენტრით a_i და გადახრით $c_i (c_i \geq 0)$, $j = 1, \dots, k$.

აღნიშნული მოდელისთვის გადაიჭრება წრფივი პროგრამირების ამოცანა და განისაზღვრება კავშირი სიღარიბის დონესა და მასზე მოქმედ ძირითად ფაქტორებს შორის.

სიღარიბის გაზომვის და შესაბამისად, შეფასების სრულყოფილი მეთოდი არ არსებობს. მაგალითად, ფარდობითი სიღარიბის შეფასებისას არსებული პროპორციის შემცირება შეიძლება გამოიწვიოს კეთილდღეობის რეალურმა ზრდამ ან მედიანური დონის შემცირებამ. აბსოლუტური სიღარიბის მანიპულირება მარტივია სასურსათო კალათის კალორიული შემცველობის ან სხვა კრი-

ტერიუმით. ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება დასაბუთებულ, შეჯერებულ და ადეკვატურ შეფასების სისტემას.

სიღარიბის შეფასებასთან დაკავშირებული პრობლემები სუსტდება, თუ: მეტადაა გათვალისწინებული ეროვნული და რეგიონული თავისებურებები; მაჩვენებლების სანდოობის გასაუმჯობესებლად მუშავდება და იხვეწება სიღარიბის შემფასებელი სტატისტიკური და მათემატიკური მოდელები და სხვ.

დასკვნები. მიზნობრივი სოციალური დახმარების განევა საჭიროებს ღარიბი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ მახასიათებლებს. სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი პირების შემადგენლობის ანალიზი სქესის, ასაკის, განათლებისა და სხვა მახასიათებლების მიხედვით შესაძლებელს ხდის გამოვლინდეს ფაქტორები, რომლებიც ხელს უწყობს როგორც მათ გაღატაკებას, ასევე სიღარიბიდან გამოსვლას.

ღარიბი საოჯახო მეურნეობების მატერიალური კეთილდღეობის დონის ამსახველი ინდიკატორებით დგინდება სიღარიბის მატერიალური წყაროები და მატერიალური დახმარების ეფექტიანობა.

სიღარიბის დასაბუთებული შეფასებები მნიშვნელოვანია ანალიტიკური ანგარიშების, სტატისტიკური ბიულეტენებისა და ა.შ. მოსამზადებლად.

სხვადასხვა ქვეყნის სიღარიბის გაზომვისა და შეფასების პრაქტიკამ აჩვენა, რომ მნიშვნელოვანი განსხვავებებია სიღარიბის გაზომვისა და შეფასების კონცეპტუალურ მიდგომებში. უმეტეს ქვეყნებში გამოიყენება აბსოლუტური მაჩვენებლები, საარსებო მინიმუმი ან სიღარიბის ზღვარი.

ცხოვრების ღირებულებით შეფასებისას მნიშვნელოვანი განსხვავებებია სამომხმარებლო კალათის შემადგენლობაში, რაც გამოწვეულია ეროვნული, კლიმატური და სხვა თავისებურებით, იგივე ითქმის შეფასების კრიტერიუმზე: რიც ქვეყნებში ეს არის სამომხმარებლო ხარჯები ან გაანგარიშების მეთოდოლოგიით მათთან ახლოს მდგომი ინდიკატორი, ზოგან კი ფულადი ხარჯების საფუძველზე გამოთვლილი მაჩვენებლებია. გარდა ამისა, სიღარიბის გამოთვლისას გამოიყენება ეკვივალენტურობის სხვადასხვა მასშტაბი ოჯახში ცხოვრების ეფექტის შესაფასებლად. OECD-ის მიერ რეკომენდებული კორექტირებული მასშტაბი მისაღები არ არის ყველა ქვეყნისთვის მათი ამჟამინდელი ფორმით და საჭიროებს გაუმჯობესებას ეროვნული მახასიათებლების გათვალისწინებით.

სიღარიბის ინდიკატორების გამოთვლის მეთოდოლოგიაში განსხვავებები ართულებს ქვეყნებს შორის შედარებით ანალიზს, რადგან ქვეყნებში სიღარიბის დონის ძირითადი ინდიკატორების შედარება მთლად სწორი არ არის მოხმარების საქონლისა და მომსახურების შემადგენლობის სხვაობის გამო.

ეკონომიკურ-სტატისტიკური მეთოდების და მოდელების სრულყოფის კვალობაზე სიღარიბის შეფასების მექანიზმიც დაიხვეწება, რაც სიღარიბის პრობლემის უფრო ღრმა შესწავლის და ანალიზის საფუძველი გახდება.

ლიტერატურა:

1. ანანიაშვილი, ი. (2012). *ეკონომეტრიკა*. თბილისი. მერიდიანი
2. გელაშვილი, ს. (2019). *შესავალი სტატისტიკურ პროგნოზირებაში*. თბილისი. უნივერსალი
3. კაკულია, მ., კაპანაძე, ნ., ქურხული, ლ. (2017) *ქრონიკული სიღარიბე და შემოსავლების უთანაბრობა საქართველოში. ეკონომიკურ-სტატისტიკური გამოკვლევა*. საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი. თბილისი.
4. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. მოძიებულია <https://geostat.ge> -დან.
5. ცარციძე, მ. (2022). *უმუშევრობა და სიღარიბე საქართველოში*. თბილისი. უნივერსიტეტის გამომცემლობა

6. Abramo, L., Cecchini, S., & Morales, B. (2019). *Social programmes, poverty eradication and labour inclusion Lessons from Latin America and the Caribbean*. ECLAC Books, United Nations. Retrieved from https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44622/1/S1900004_en.pdf
7. Allen, R. C. (2020). *Poverty and the Labor Market: Today and Yesterday*. Annual Review of Economics.
8. Dean, J & Prydz, E. (2017). *Societal poverty: a relative and relevant measure*. Policy Research working paper; no. WPS 8073, Washington, D.C. : World Bank Group.
9. Foster, J., Greer, J., & Thorbecke, E. (2010). *The Foster–Greer–Thorbecke (FGT) poverty measures: 25 years later*. The Journal of Economic Inequality. 8 (4)
10. Mankiw, G. (2016). *Principles of Economics*. Boston. Cengage.
11. OECD (2011), *Divided We Stand – Why Inequality Keeps Rising*, Paris. Retrieved from www.oecd.org/social/inequality.htm/www.oecd.org/fr/social/inegalite.
12. Smith, H., Pettgrew, T., & Huo, I. (2020). *Relative Deprivation Theory: Advances and Applications*. In book: Social Comparison, Judgment, and Behavior.
13. Social Programs (2022). Government of Canada. Retrieved from <https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1100100035072/1521125345192>
14. Social Programs That Work. Retrieved from <https://evidencebasedprograms.org/>
15. Shapiro, A. F. (2005) *Fuzzy regression models*. ACM, Penn State University.
16. Tanaka, H., Uejima, S., & Asai, K. (1982). *Linear regression analysis with fuzzy model*. IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Vol. 12.
17. Tanaka, H., & Watada, J. (1988). *Possibilistic linear system and their application to the linear regression model*. Fuzzy Sets and Systems, Vol. 27.
18. World Bank. (2022). *Poverty*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty>

Poverty as a Social Problem and the Difficulties of its Assessment

Nino Mikiashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

SUMMARY

Social problems remain world-class challenges. The cause and origin of most social problems lie in poverty and poverty. Poverty is assessed according to various criteria, and it is important that the assessment system adequately reflects the real situation. Certain recommendations are offered by international organizations, but it is necessary to take into account the specifics of a particular country or region. When assessing poverty, extrapolation of data from studies conducted on a sample population on population by statistical weighting is carried out, and the simulation method is also used. As a rule, demographic and social statistics are taken into account. A relatively balanced assessment of the existing differentiation is the so-called Adjusted (equivalent) scales, as well as the prevalence of poverty, which are determined by subtracting the indices of low-income (expenditure) deficit, severity and depth of poverty. Regression models are used to estimate and predict poverty. The variety of methods for assessing poverty is due to problems that arise at certain times and in certain spaces. They can be overcome only as a result of complex and purposeful work, in which a scientifically based assessment system plays an important role.

Keywords: Poverty, Poverty Classification, Poverty Assessment, Poverty Indices.